

Doprovázení- podpora náhradní rodiny (metodika doprovázení)

Ria Černá, Alena Saidlová,
Martina Rybová

Program semináře

Pondělí 26. 5. 2014

8:30 – 10:00	Presence, coffee break
10:10 – 10:15	Zahájení – Věduna Bubleová, SNRP; Gabriela Navrátilová, CP OPS
10:15 – 11:30	Úvod – představení účastníků, mapování hlavních témat a zkušeností s doprovázením
11:30 – 12:30	Oběd
12:30 – 14:00	Základní principy doprovázení, role klíčového pracovníka v rodině
14:00 – 14:30	Přestávka
14:30 – 16:00	Nastavení spolupráce s rodinou, charakteristika práce s rodinou, s dítětem, s pěstouny, rekapitulace prvního dne, diskuze

Program semináře

Úterý 27. 5. 2014

9:30 – 10:45	Témata řešená v rámci doprovázení rodiny
10:45 – 11:00	Přestávka
11:00 – 12:00	Techniky při práci s dítětem
12:00 – 13:00	Oběd
13:00 – 14:30	Techniky při práci s rodinou I.
14:30 – 14:45	Přestávka
14:45 – 16:00	Techniky při práci s rodinou II., rekapitulace druhého dne, diskuze

Středa 28. 5. 2014

9:30 – 10:45	Spolupráce s dalšími subjekty, rizika doprovázení
10:45 – 11:00	Přestávka
11:00 – 12:00	Rekapitulace semináře, diskuze, zakončení
12:00 – 13:00	Oběd

Představení

Zkušenosti se službou doprovázením

Očekávání od semináře

Jak jsem na tom s únavou, energií... jak se mi na seminář ne/chtělo... 😊

Amalthea

tým Podpora pro rodinu a dítě

→ podporuje rodiny, které se ocitly v krizi, v náročné životní situaci a hrozí odebrání dítěte z péče rodičů

tým Centrum náhradní rodinné péče

→ podporuje náhradní rodiny, které přijaly do své péče dítě, a děti v pěstounské či adoptivní péči

Metodika doprovázení – podpora, vzdělávání a kontrola při výkonu náhradní rodinné péče

- ke stažení na www.amalthea.cz

- 1. verze 2011, aktualizace 2013

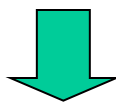
- zkušenosti pracovníků Amalthea z desetileté terénní sociální práce:

→ k zachycení dobré praxe – pro naše pracovníky

→ k šíření zkušeností dalším organizacím

→ k představení služby OSPOD a spolupracujícím subjektům

Děti potřebují stabilní pečující osobu, kterou nezažily ve vlastní rodině či v ústavní péči

vyhledat vhodné pěstouny

připravit a vyhodnotit kompetence a dovednosti nových pěstounů

doprovázet pěstouny v pěstounské péči

- zvládat psychické i fyzické obtíže dětí
- podporovat návrat dítěte do vlastní rodiny, kontakt s vlastní rodinou
- zajistit podporu, vzdělávání a kontrolu výkonu pěstounské péče

Služba DOPROVÁZENÍ

- každá pěstounská péče by měla být **doprovázená a reflektovaná** (dítě je pod sociálně-právní ochranou)
- kontinuální **spolupráce pěstounů a příslušného OSPOD s využitím služeb pro náhradní rodiny** (státních či nestátních)

Principy doprovázení

- **podpora** – dítěte, pěstounů, rodiny
- **vzdělávání** – zvyšování kompetencí s ohledem na konkrétní potřeby přijatého dítěte
- **kontrola** – dítě má vše, co ke svému zdravému rozvoji potřebuje

Pěstounská péče a služby pro pěstouny vymezeny ve dvou zákonech

- zákon o sociálně-právní ochraně dětí, 359/1999 Sb.
- zákon o sociálních službách, 108/2006 Sb.

Nejčastější následky u dětí, které nevyrostaly či nevyrostají v rodině...

- porucha schopnosti **navázat a udržet vztahy** s druhými lidmi (**porucha attachmentu**)
- nízké **sebevědomí**, problémy se sebehodnotou
- **nedůvěra** v sebe i druhé
- problém s **identitou**, sebepřijetím
- **chybějící modely pro výchovu** vlastních dětí
- **nerozvinutí potenciálu** dítěte (způsobený nedostatkem podnětů)
- **riziko opuštění vlastního dítěte** v dospělém věku (začarovaný kruh)

Nejčastější projevy uvedených následků u dětí

cvičení - brainstorming

Nejčastější projevy uvedených následků u dětí

- psychomotorické obtíže – mluvení, pohyb,...
- neschopnost přijmout fyzický dotyk
- narušená schopnost empatie, vnímání svých potřeb
- apatie, regrese, kývavé pohyby
- porucha pozornosti, hyperaktivita, porucha učení, mentální retardace
- krádeže, lhaní, útoky z domova, šikana (oběť i agresor)
- sebepoškozování
- agresivita vůči druhým i sobě, kriminální činnost
- poruchy nálad
- poruchy chování
- závislosti (kouření, drogy, alkohol, automaty)
- poruchy příjmu potravy (přejídání, hladovění, zvracení, obezita)
- promiskuitní chování, nepřiměřené sexuální chování

S čím se na nás rodiny obrací?

„Proč nemůžu být doma se svou mámou, kde máma je?“ (Eva, 7 let)

„Marek strašně zlobí, nechápu, kde se to v něm bere.“ (pěstounka)

„Nevěděli jsme, že to bude všechno tak těžké, mám pocit, že se z toho zblázním, nemám vůbec čas na našeho syna, pořád se věnuju dětem, co k nám přišly před rokem.“ (pěstounka)

„Chci za tátou, tady už nebudu ani minutu, nelíbí se mi tu.“ (David, 16 let)

„Máme dceru doma už skoro rok a pořád se mě bojí, nevím, jak to udělat, aby mě brala jako mámu.“ (pěstounka)

„Bojím se, že mě vrátí do děcáku, nechtěl jsem to ukrást, navedli mě k tomu kluci, fakt.“ (Martin, 11 let)

„Naše děti se chtějí potkat se svými rodiči, na sociálce říkali, že nám s tím pomůžete.“ (pěstoun)

„Pavel má velký problémy ve škole, učitelé si s ním nevědí rady, pořád nosí poznámky, už nevím, jak jim to ve škole vysvětlit, že tohle na něj nefunguje.“ (babička pěstounka)

„Od té doby, co k nám přišel ten kluk, se mnou máma vůbec není, štvě mě to.“ (vlastní syn pěstounů Matěj, 9 let)

Služba DOPROVÁZENÍ - obsah služby

- Uzavření **Dohody o výkonu pěstounské péče**

Práva pěstounů – pomoc při zajištění osobní péče o svěřené dítě, respitní péče, zprostředkování odborné pomoci

Povinnosti pěstounů - kontakt dětí v pěstounské péči s vlastní rodinou, zvyšování znalostí a dovedností pěstouna, vzdělávací plán

Prevence – Konkrétní problém – Krize rodiny/Ohrožení dítěte

- Zmapování zdrojů rodiny a možných rizik

- Zmapování potřeb dítěte (vyhodnocení situace dítěte a rodiny) –
Individuální plán ochrany dítěte → zakázka spolupráce

- Předcházení vzniku problému x konkrétní kroky k vyřešení problému
x akutní plán řešení

Pilíře doprovázení, aneb co má klíčový pracovník na mysli, když přichází za pěstouny a dětmi...

- **Attachment**...protože dítě potřebuje mít někoho blízkého, důvěřovat mu, milovat a být milováno...
- **Sdílení**...protože pěstouni, prarodiče i adoptivní rodiče potřebují mít někoho, kdo je vyslechne a kdo přinese pohled zvenku...
- **Vzdělávání**...protože náhradní rodičovství je nekončící učící proces, kdy se dospělí učí od dětí a děti od dospělých...

Při naší práci vycházíme z Individuálního plánu ochrany dítěte a hledáme spolu s prarodiči, pěstouny a adoptivními rodiči, jak potřeby dítěte nejlépe naplnit. Nejlepší zájem dítěte je pro nás přítom prioritou.

Jak se k nám rodiny dostanou?

- kontakt na službu předá OSPOD či KÚ, nebo jiné instituce (v přípravě či až po přijetí dítěte)
- samy službu najdou (internet, noviny, letáky..)
- službu jim doporučí jiní pěstouni

Novela přinesla povinnost uzavřít Dohodu o výkonu pěstounské péče a služby využívat.

- téma motivace na začátku spolupráce...

Doprovázející pracovník X OSPOD dítěte

Dohoda o výkonu PP

- kontakt s pěstouny (1x za 2 měsíce)
- zajištění péče o dítě
- respit
- vzdělávání
- kontakt s vlastní rodinou dítěte
- zpráva OSPOD dítěte 1x za 6 měsíců
- zprostředkování odborné pomoci

OSPOD dítěte

- zůstává v kontaktu s dítětem
- je zodpovědný za vyhodnocení situace dítěte a IPOD
- v případě potřeby pracuje individuálně s dítětem

Spolupráce s rodinou

Cvičení – kazuistika „Marcela“

Spolupráce s rodinou

Cvičení – kazuistika „Marcela“

Pracovník:

Co potřebuji, abych se v rodině cítil jistě?

Jak postupuji, když pěstoun přichází s určitým problémem?

Na co se ptám? Co potřebuji vědět? Jak budu postupovat dál?

Pěstoun:

Co potřebuji pro své bezpečí, pro získání důvěry v pracovníka?

Co očekávám?

Jak poznám, že jsem dostal to, co jsem potřeboval?

Klíčový pracovník v rámci doprovázení

- vzdělání
- kompetence
- osobnostní nastavení
- angažovanost
- péče o sebe
- zázemí organizace – provozní, finanční, metodické

Cvičení:

- role pracovníka v rámci doprovázení
- kým pro rodinu je?

Zajištění služby doprovázení

- tým
- metodické vedení
- porady, kazuistické semináře, intervize, supervize
- vzdělávání (nové metody, zahraniční modely)
- auta, pomůcky pro práci s náhradní rodinou
- finanční ohodnocení pracovníků, dovolená, bonusy

Amalthea

Kapacita a cena služby doprovázení

- počet rodin/děti na úvazek 1,0 pouze v přímé práci

(cca 15 rodin)

- podle novely 48 000Kč/1rok/1 rodina

- realita v Amalthea cca 80 000Kč/1 rok/1 rodina (včetně
respitních a víkendových aktivit pro rodiny)

Spolupráce s rodinou – navázání důvěry

Vnější okolnosti setkání – frekvence, místo, čas

Pracovník – naladění, otevřenost, přiměřené informace o sobě

Rodina – aktuální naladění, minulé zkušenosti, „otevřenost“ rodiny, motivace ke spolupráci

Spolupráce s rodinou – bližší seznámení

Kdo je součástí rodiny

Historie rodiny

Postavení členů rodiny

Rodinná atmosféra, styl komunikace

Propojení se sociálním okolím, komunita

Spolupráce s dalšími odborníky, institucemi

Možné nástroje: Rodokmen, Ekomapa, Rodinná mapa, projektivní techniky, pozorování, dotazníky

Spolupráce s rodinou – reflexe aktuální situace

Co se událo a má aktuálně vliv na atmosféru v rodině?

Co bylo pro rodinu posilující a co naopak oslabující?

Jak události ovlivnily projev dítěte, na kterém se dlouhodobě pracuje (zhoršení x zlepšení)?

Co rodina aktuálně potřebuje?

Spolupráce s rodinou – pomoc při řešení problému

Poradenství (výchovné, sociální, speciálně pedagogické, etopedické, psychologické...)

Využití konkrétní metody, postupu k řešení problému

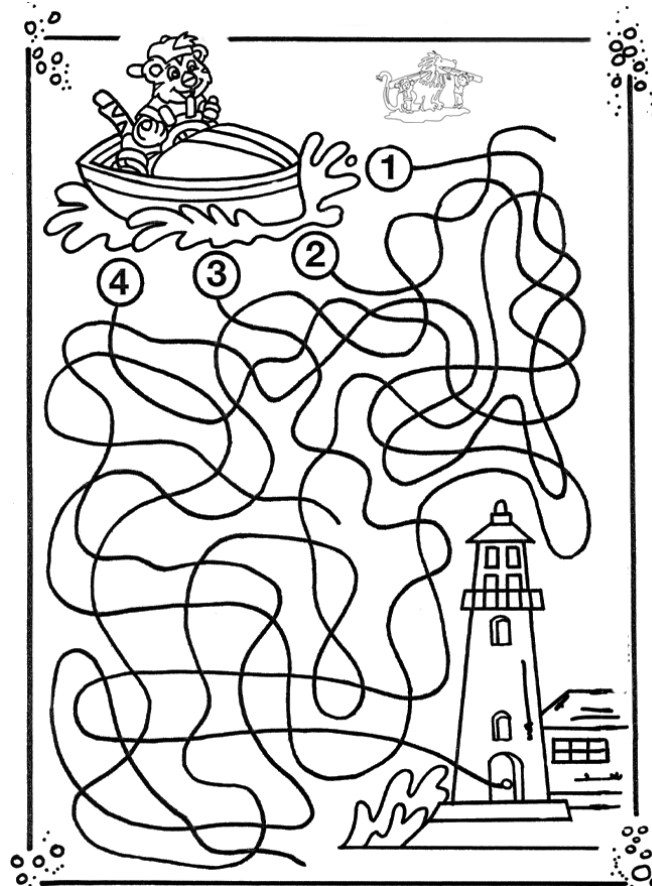
Individuální práce s dítětem (OSPOD X doprovázející organizace)

Zprostředkování odborné pomoci (psycholog, terapeut, speciální pedagog atd.)

Spolupráce s rodinou – plán dalších kroků

Shrnutí schůzky
Stanovení úkolů
Zápis

Péče o péstouny

Reflexe aktuálních potřeb a role péstouna

Vzdělávání – vzdělávací plán

Psychohygiena, zdroje podpory

Respit

Individuální plán ochrany dítěte

Za jeho vypracování je zodpovědný OSPOD dítěte.

Vychází z vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny.

Stanovuje konkrétní kroky a opatření, které povedou ke vyřešení situace a které jsou v nejlepším zájmu dítěte.

Pomáhá strukturovat práci s rodinou, sjednocuje postup různých subjektů tak, aby bylo zřejmé, co je v zájmu dítěte.

Podporuje partnerskou spolupráci mezi poskytovateli služeb a rodinou a týmovou spolupráci subjektů.

Vyhodnocení → IPOD

Vyhodnocení je shromáždění všech dostupných, relevantních informací a jejich posouzení. Zjistí se tak, v jaké situaci je dítě a jeho rodina, zda je dítě ohroženo, jaká jsou rizika a jaké jsou kapacity a zdroje rodiny.

Na základě tohoto se **stanoví kroky**, které je potřeba pro to **konkrétní dítě v jednotlivých oblastech** udělat, aby se jeho situace zlepšila nebo vyřešila – tedy aby byly ve všech oblastech co nejlépe naplňovány jeho potřeby = **IPOD**.

Individuální plán ochrany dítěte

(je již vytvořen X vytváří OSPOD ve spolupráci s dalšími subjekty)

Mapujeme tyto oblasti:

- historie
- kontakt s vlastní rodinou a dalšími důležitými lidmi z minulosti dítěte
- zdraví
- citový vývoj a vývoj chování
- náhradní rodina
- sociální vztahy
- zájmy a talenty
- vzdělání
- sebeobsluha
- plán další péče (event. přemístění – přechod)

Stanovování cílů v IPOD

Jaké opatření? Kdo ho udělá? Do kdy?

Konkrétnost/obecnost cílů v IPOD

Stanovení cílů od OSPOD/stanovení cílů ve spolupráci s rodinou

Termíny cílů, osoby odpovědné za plnění cílů

Plnění cílů, náhradní varianty, když cíle plněny nejsou

Termín revize IPOD

Sdílení IPOD

- kdo má IPOD k dispozici
- jak zajistit ochranu osobních údajů

Revize IPOD

vždy, když je:

- uloženo výchovné opatření, nařízena ústavní výchova, ochranná výchova, dítě umístěno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy (10 odst.5).
- dítě v jiné náročné situaci, která ho ohrožuje

Nástroje revize:

- případová konference
- vyhodnocení naplánovaných kroků OSPODem
- práce s rodinou – revize posunů v jednotlivých oblastech vývoje dítěte

Aktuální problémy z praxe:

- Je třeba to dělat? A jak to zapsat? Není to jen papír?

Práce s dítětem při tvorbě IPOD

- zapojení dítěte do vyhodnocování jeho situace
- zapojení dítěte do plánování kroků (např. formou případové konference)
- zjišťování názoru dítěte na postupy a opatření, které z IPOD vyplývají
- zapojení dítěte do naplňování cílů IPOD

Specifické situace v rodině, které vyžadují intenzivnější doprovázení

Kontakt dítěte v pěstounské péči s příbuznými

Příchod nového dítěte do rodiny

Přechod dítěte – do své rodiny, do jiné pěstounské/adoptivní rodiny, do ústavní péče

Zletilost dítěte – osamostatnění

Rodina v krizi

Cvičení: kazuistika

Specifika práce s rodinou v krizi

Využití metod krizové intervence

(např. větší direktivita, dočasné přebrání některých kompetencí, krizový plán)

Častější kontakt (telefonický, osobní)

Možnost práce ve dvojici

Spolupráce s OSPOD, s dalšími subjekty – případová konference

Podpora týmu (intervize, kazuistické semináře, supervize)

Individuální práce s dítětem (OSPOD)

Navázání vztahu – důvěry

Vlastní zakázka dítěte x zakázka pěstouna

Provázanost s výchovou a péčí pěstounů x mlčenlivost

Využití různých technik:

hra, rozhovor, dotazníky, nedokončené věty, ekomapa,

rodokmen, kniha života, projektivní techniky

Techniky při doprovázení...

→ pro posílení vazby, pro odhalení příčin problémového chování, pro zmírnění projevů, pro posílení sebedůvěry dítěte...

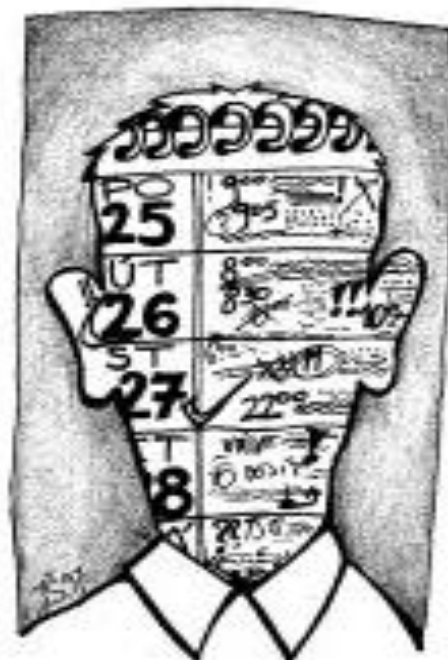
- kniha života, rodokmen
- ekomapa
- traumatická hlava
- PBSP – dosycení nenaplněných potřeb
- terapeutické příběhy a pohádky
- kresba, hra, modelování...
- nedokončené věty
- dotykové techniky
- systemické a behaviorální techniky

Amalthea

Techniky při doprovázení...

→ pro posílení vazby, pro odhalení příčin problémového chování, pro zmírnění projevů, pro posílení sebedůvěry dítěte...

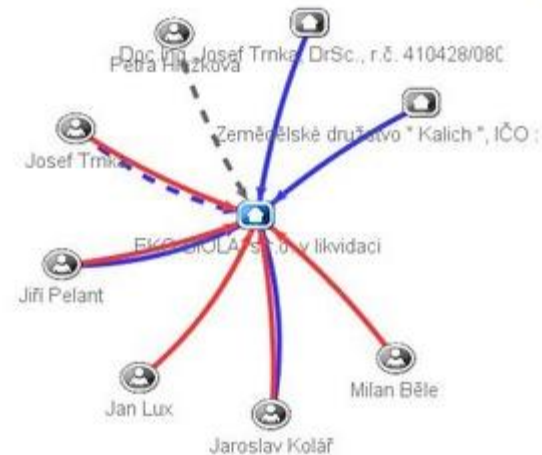
- traumatická hlava

Techniky při doprovázení...

→ pro posílení vazby, pro odhalení příčin problémového chování, pro zmírnění projevů, pro posílení sebepřijetí dítěte...

- ekomapa

Spolupráce s dalšími subjekty

Cvičení

„Co všechno musím jako pěstoun unést“

„Na koho se mohu obrátit?“

Spolupráce s dalšími subjekty

Spolupráce s OSPOD – třístranné schůzky, 1x za půl roku

zpráva o spolupráci, sdílení IPOD, konzultace

Škola – zdroj informací o dítěti, podpora učitelů při vnímání potřeb dítěte v PP, specifika práce s dítětem v PP (nošení fotek z dětství, rodokmen atd.)

Další subjekty, se kterými rodina spolupracuje – vzájemné předávání informací → kontinuita práce

Externí pracovníci Amalthey – psychologka, terapeuti, supervizor pro pěstouny

Rizika v rámci služby doprovázení

- vztah pracovníka s rodinou
- nároky na pracovníka a jeho limity
- přebírání zodpovědnosti
- nespolupráce rodiny s pracovníkem

